

مقایسه منبع کنترل، شیوه‌های مقابله و باورهای غیرمنطقی در زنان روسپی و عادی شهر تهران

الهام زارعی دوست*، دکتر محمد کاظم عاطف‌وحید**،

دکتر سید اکبر بیان‌زاده***، دکتر بهروز بیرشک****

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر شناسایی و تعیین نوع شیوه‌های مقابله‌ای، منبع کنترل و باورهای غیرمنطقی در زنان روسپی و مقایسه آن با زنان عادی می‌باشد.

روش: در این بررسی مقطعی، آزمودنی‌های پژوهش ۶۰ نفر (۳۰ زن روسپی و ۳۰ زن عادی) بودند که به کمک پرسش‌نامه‌های منبع کنترل راتر، شیوه‌های مقابله موس و بیلینگز و باورهای غیرمنطقی جونز ارزیابی شدند. زنان روسپی به روش نمونه‌گیری در دسترس و گروه عادی از میان کارآموزان آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای انتخاب، و از نظر سن و میزان تحصیلات با آنان هم‌تا شدند. داده‌ها به کمک آزمون‌های آماری t و χ^2 دو تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین نوع منبع کنترل و بزهکاری رابطه وجود ندارد. هم‌چنین در دو گروه از نظر شیوه‌های مقابله متمرکز بر مسأله و باورهای منطقی تفاوتی دیده نشد. اما تفاوت معنی‌داری میان دو گروه در زمینه متغیر شیوه مقابله متمرکز بر هیجان به دست آمد و زنان روسپی به‌طور معنی‌داری ($p < 0/05$) بیشتر از زنان عادی در برابر استرس، این شیوه را به کار می‌برند.

نتیجه‌گیری: زنان روسپی بیش از زنان عادی در برخورد با رویدادها و مشکلات زندگی، به دست‌کاری هیجانی و شیوه‌های مقابله‌ای متمرکز بر هیجان می‌پردازند، در برابر تغییر در ماندگاری بیشتری احساس می‌کنند و میزان نگرانی توأم با اضطراب در آنان بالاتر است.

کلیدواژه: زنان روسپی، شیوه‌های مقابله، منبع کنترل، باورهای غیرمنطقی

مقدمه

دچار اختلال‌های روانی و آشفتگی‌های هیجانی هستند. فارلی^۱

و بارکن^۲ (۱۹۹۸) در بررسی زنان خیابانی سانفرانسیسکو نشان

روسیگری گونه‌ای بزه به‌شمار می‌رود. بسیاری از این افراد

* کارشناس ارشد روانشناسی بالینی. تهران، میدان پاستور، خیابان پاستور شرقی، مرکز پزشکی شهید شوریده. دورنگار: ۰۲۱-۶۶۴۶۷۰۹۳ (نویسنده مسئول).

E-mail: zareipsy@yahoo.com

** دکترای روانشناسی بالینی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی-درمانی ایران، انستیتو روانپزشکی تهران و مرکز تحقیقات بهداشت روان

*** دکترای توانبخشی روانی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی-درمانی ایران، انستیتو روانپزشکی تهران و مرکز تحقیقات بهداشت روان

**** دکترای مشاوره، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی-درمانی ایران، انستیتو روانپزشکی تهران و مرکز تحقیقات بهداشت روان

اعتماد به نفس بالایی دارند، سبک رویارویی حل مسأله را به کار می‌برند، احساس کنترل شخصی در مهار مشکلات و پایداری بیشتری دارند، بیشتر انتظار موفقیت دارند، کمتر افسرده و مضطرب می‌شوند و مشکلات جسمانی و بهداشتی کمتری دارند (هینر^{۱۹}، ۱۹۸۸، به نقل از هان^{۲۰}، ۱۹۹۳).

از سوی دیگر افرادی که منبع کنترل بیرونی دارند، در برخورد با استرس شیوه‌های مقابله‌ای ضعیف به کار می‌برند، چون امید اندکی به توانایی‌های خود برای رویارویی با استرس دارند. در صورتی که افراد با منبع درونی، رویدادهای استرس‌زا را وسیله‌ای برای دست و پنجه نرم کردن می‌دانند نه تهدید کننده زندگی؛ از این رو به جای ابزار هیجان‌های افراطی، انرژی خود را صرف گردآوری اطلاعات برای حل مسأله می‌کنند (کلینک، ۱۹۹۸). بلگر^{۲۱} و چنی^{۲۲} (۱۹۸۹)، به نقل از بارون^{۲۳}، ۱۹۹۱ نشان دادند که وقتی زندگی افراد به وسیله رویدادها و تغییرات آسیب‌زا مانند جدایی یا از دست دادن شغل، دچار آشفتگی می‌شود، مرکز کنترل آنها بیشتر به سمت بیرونی شدن گرایش پیدا می‌کند؛ زیرا نمی‌توانند کنترل زیادی بر محیط خود اعمال کنند.

بررسی‌های انجام شده در این زمینه نشان داده‌اند که در افراد بزهکار منبع کنترل، بیرونی است و به باور آنها نیرویی فراتر از کنترل شخصی هدایت رفتار آنها را به عهده دارد (بک^{۲۴} و اولسن دیک^{۲۵}، ۱۹۷۶، به نقل از هالین، ۱۹۹۶؛ منظرپور، ۱۳۷۷؛ بهبودی، ۱۳۷۸).

با توجه به اهمیت موضوع مشخص نمودن تأثیر عوامل روانشناختی در بروز رفتارهای بزهکارانه، در این پژوهش به بررسی و مقایسه سه متغیر روان‌شناختی منبع کنترل، شیوه‌های مقابله و باورهای غیرمنطقی در زنان روسپی و عادی پرداخته شد تا رابطه میان این متغیرها و رفتار بزهکارانه روسپیگری و هم چنین تفاوت میان زنان روسپی و عادی روشن شود.

در این پژوهش واژه منبع کنترل بر پایه تعریف گاردسی^{۲۶} (به نقل از بیابان‌گرد، ۱۳۷۳) اشاره بر دریافت علی

دادند که ۶۸٪ آنان ملاک‌های اختلال پس از استرس ضربه‌ای^۱ (PTSD) داشته‌اند و بیش از ۵۰٪ آنان در دوران کودکی مورد آزار جنسی و جسمی قرار گرفته‌اند. نادون^۲، کوورولا^۳ و شلودرمن^۴ (۱۹۹۸) و پاتر^۵، مارتین^۶ و رومانس^۷ (۱۹۹۹) دریافتند زنان روسپی مورد بررسی آنها در دوران کودکی خود مورد آزار جسمی و جنسی قرار گرفته و سرپرستی آنها را والدین الکلی بر عهده داشته‌اند. میزان عزت‌نفس آنها پایین و عملکرد خانواده آنها مختل بوده است. یکی از مسایل مهم در این گونه آسیب اجتماعی استرس و شیوه مقابله با آن می‌باشد. به باور فالکمن^۸ و لازاروس^۹ (۱۹۸۸)، به نقل از برم^{۱۰} و کاسیون^{۱۱}، ۱۹۹۰ فرد در برابر استرس دو واکنش اساسی از خود نشان می‌دهد: (۱) مقابله متمرکز بر مسأله و (۲) مقابله متمرکز بر هیجان. هنگامی که فرد حس می‌کند که برای رویارویی با استرس می‌تواند کاری را انجام دهد، بیشتر شیوه مقابله مسأله‌مدار را به کار می‌برد، اما اگر چالشی فراتر از توان کنترل او رخ دهد، احتمال بیشتری دارد که به شیوه مقابله هیجان‌مدار روی آورد. در تلاش برای کنترل موقعیت‌های آسیب‌رسان و استرس‌زا، ارزیابی اهمیت ویژه‌ای دارد. از سوی دیگر ارزیابی فرد از استرس‌ها ریشه در نگرش و توان‌مندی‌های شناختی او دارد (کلینک^{۱۲}، ۱۹۹۸). این افراد مهارت‌های شناختی لازم را برای شناسایی و ابراز رفتار متناسب اجتماعی ندارند (اسپیواک^{۱۳} و همکاران، ۱۹۷۶، به نقل از هالین^{۱۴}، ۱۹۹۶). هم چنین این افراد ممکن است در رویارویی با استرس، رفتاری از خود نشان دهند که با نگرش یا سیستم شناختی آنها متفاوت باشد. به همین دلیل برای رهایی از تنشی که به واسطه این ناهماهنگی شناختی مضاعف شده است، نگرش‌ها و باورهای خویش را متناسب با اعمالشان تغییر می‌دهند که ممکن است مشکلاتی را برای ایشان پدید آورد (بندورا^{۱۵}، ۱۹۸۶، به نقل از فلدمن^{۱۶}، ۱۹۹۸) افرادی که بر باورهای غیرمنطقی تأکید می‌کنند در زندگی با مشکلات چندی روبه‌رو خواهند شد و برای آنها دشوار است که به خشنودی دست یابند. یاکلسون^{۱۷} و سیمنو^{۱۸} (۱۹۷۶)، به نقل از هالین، ۱۹۹۶) نارسایی‌های شناختی زیر را در بزهکاران گزارش کردند: ناتوانی در ابراز همدلی، نبود درک نسبی زمان و عدم احساس مسئولیت در تصمیم‌گیری.

از سوی دیگر اگر فرد در برخورد با رویدادهای زندگی توانایی شناسایی شیوه‌های رویارویی سالم را نداشته باشد، در واکنش فعال نسبت به چالش‌های زندگی با دشواری روبه‌رو خواهد شد و برای حل مشکلات زندگی خود به رفتارهای انحرافی پناه می‌برد (کلینک، ۱۹۹۸)، به‌طور کلی افرادی که

1- posttraumatic stress disorder	2- Nadon
3- Koverola	4- Schluderman
5- Potter	6- Martin
7- Romance	8- Folkman
9- Lazarus	10- Brehm
11- Kassion	12- Kleinke
13- Spivak	14- Hollin
15- Bandura	16- Feldman
17- Yakelson	18- Simno
19- Happner	20- Haan
21- Belger	22- Cheni
23- Baron	24- Beck
25- Ollen Dick	26- Gerardsy

پیامدهای رفتاری دارد؛ در حد افراطی آن، فرد تنها خودش را مسئول رفتارهایش می‌داند (کنترل درونی)، یا در انتهای دیگر طیف شخص تنها دیگران را مسئول رفتارهایش می‌داند (کنترل بیرونی). در این پژوهش منظور از منبع کنترل درونی یا بیرونی میزان نمره‌ای است که فرد در مقیاس ۲۹ سؤالی راتر^۱ به‌دست آورده است. شیوه مقابله نیز به شیوه‌های گوناگونی گفته می‌شود که افراد در رویارویی با استرس به کار می‌برند تا نیازهای ایجاد شده در آن شرایط ویژه را برآورند (لازاروس، ۱۹۸۶). در این پژوهش منظور از روش‌های مقابله‌ای نمره‌ای است که آزمودنی در پرسش‌نامه شیوه‌های مقابله‌ای موس^۲ و بیلنگر^۳ (۱۹۸۱)، به‌نقل از پورشهباز، (۱۳۷۲) به‌دست می‌آورد.

برنارد باورهای غیرمنطقی را خواست‌ها و هدف‌هایی می‌داند که به‌صورت ترجیح‌های ضروری در می‌آیند، به‌طوری که اگر برآورده نشوند، موجب آشفتگی می‌شوند (بیابانگرد، ۱۳۷۳). در این پژوهش برای سنجش باورهای غیرمنطقی، آزمون باورهای غیرمنطقی جونز^۴ (۱۹۶۹) به کار برده شد. میزان باورهای غیرمنطقی یک فرد نمره‌ای است که در این آزمون به‌دست می‌آورد.

در این پژوهش زنان بزهکار روسپی زنانی هستند که به‌علت ارتکاب اعمال خلاف عفت عمومی طبق قوانین دستگیر شده، پس از صدور حکم در زندان‌ها بسر می‌برند. زنان عادی نیز افرادی سالم و عادی دانسته شده‌اند که آسیب‌شناسی روانی آشکار در آنها دیده نشده و افزون بر این با محیط خود سازگار بوده، اهداف جامعه‌پسند را دنبال نموده و سابقه کیفری نداشته‌اند.

فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر بوده است:
۱۰- بین زنان بزهکار (زنان روسپی) و غیربزهکار از نظر نوع منبع کنترل تفاوت معنی‌دار وجود دارد، ۲- بین زنان بزهکار (زنان روسپی) و غیربزهکار در به‌کارگیری شیوه مقابله متمرکز بر هیجان و شیوه مقابله متمرکز بر مسأله تفاوت معنی‌دار وجود دارد، ۳- بین زنان بزهکار (زنان روسپی) و غیربزهکار در میزان باورهای غیرمنطقی تفاوت معنی‌دار وجود دارد.

روش

جامعه آماری پژوهش را زنان بزهکار روسپی ۱۹ تا ۴۰ ساله تشکیل داده‌اند که به‌علت ارتکاب اعمال خلاف عفت در زندان به سر می‌برند و گروه عادی شامل زنانی بودند که برای حرفه‌آموزی در کلاس‌های مراکز آموزش فنی و

حرفه‌ای شهر تهران شرکت کرده بودند. این افراد با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده بودند. آزمودنی‌ها ۶۰ نفر بودند (در هر گروه ۳۰ نفر). زنان عادی برپایه متغیرهای سن و تحصیلات با گروه زنان روسپی هم‌تا شدند. پس از انتخاب افراد گروه بزهکار و ارایه توضیحات لازم سه پرسش‌نامه به‌طور هم‌زمان در اختیار آنان قرار گرفت و از آنها خواسته شد به آن‌ها پاسخ دهند. برای افرادی که توانایی خواندن نداشتند پرسش‌نامه‌ها خوانده شد. برای اطمینان از درستی پاسخ‌های مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی از واحد، مددکاری بند زنان خواسته شد که درستی اطلاعات گردآوری شده در پرسش‌نامه‌ها را بررسی نمایند. در مواردی که اطلاعاتی هم‌چون میزان تحصیلات، نوع جرم و محل دستگیری بزهکار در پرسش‌نامه‌ها به‌طور نادرست نوشته شده بود، اصلاح گردید.

پیش از توزیع پرسش‌نامه در میان آزمودنی‌ها که در گروه‌های ۱۰ نفری به ترتیب مراجعه می‌کردند، در زمینه هدف‌های پژوهش و محتوای پرسش‌نامه‌ها توضیح و به پرسش‌های آنان پاسخ داده شد. سپس افرادی که دارای معیارهای ورود نبودند از گروه کنار گذاشته شدند. معیارهای انتخاب آزمودنی‌ها به شرح زیر بود: ۱- رضایت برای شرکت در پژوهش و تکمیل پرسش‌نامه‌ها، ۲- داشتن سن ۱۹ تا ۴۰ سال، ۳- نداشتن اختلال روانپزشکی (طبق تشخیص پزشکی قانونی) و ۴- قطعی بودن جرم و محکومیت.

پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها در گروه روسپی‌ها، پاسخ‌نامه‌ها طبق درخواست مسئولین زندان به واحد روابط عمومی زندان اوین فرستاده شد و پس از بازبینی پاسخ‌نامه‌ها توسط واحد مربوطه به آزمونگر بازگردانده شدند.

گروه زنان عادی ۳۰ نفر از کارآموزان مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای بودند که بر اساس متغیرهای سن و تحصیلات با زنان روسپی هم‌تاسازی شده بودند. این افراد پس از موافقت سازمان مرکزی آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای تهران از مرکز یادشده انتخاب شدند.

برای بررسی منبع کنترل آزمودنی‌ها از آزمون منبع کنترل راتر (۱۹۶۶)، به‌نقل از صبوری مقدم، (۱۳۷۲) بهره گرفته شد. این آزمون دارای ۲۹ ماده است که ۲۳ ماده آن منبع کنترل را می‌سنجد و شش ماده دیگر به‌صورتی طرح شده‌اند که آزمودنی را در تشخیص هدف آزمون گمراه می‌سازد.

1- Rotter
3- Bilinger

2- Moos
4- Jones

همان (جا). صیوری مقدم (۱۳۷۲) پایایی این آزمون را به روش دینیمه سازی ۰/۸۱ گزارش نمود. نمره برش در این آزمون ۱۲ است. پس از نمره گذاری پاسخ نامه ها مجموع نمره های هر یک از آزمودنی ها محاسبه می شود. افرادی که نمره بالاتر از ۱۲ می گیرند، دارای منبع کنترل بیرونی و آن دسته که پایین تر از ۱۲ می گیرند دارای منبع کنترل درونی به شمار می روند.

شیوه مقابله ای افراد، به کمک پرسش نامه پاسخ های مقابله ای (موس و بیلینگر، ۱۹۸۱، به نقل از پور شهباز، ۱۳۷۲) ارزیابی شد. این مقیاس دارای ۱۹ پرسش می باشد. در هنگام تکمیل این پرسش نامه از پاسخ دهندگان خواسته می شود که یک بحران یا رویداد پراسترسی را که به تازگی پشت سر گذاشته اند در نظر آورند و با توجه به این که چگونه رویداد را پشت سر گذاشته اند به پرسش ها پاسخ دهند. گزینه های مربوط به هر ماده آزمون بر پایه درجه بندی لیکرت از صفر (هرگز) تا سه (همیشه) تنظیم شده است. این پرسش نامه توسط پور شهباز (۱۳۷۲) استفاده و ضریب پایایی با روش دو نیمه سازی ۰/۷۸ گزارش شده است. این پرسش نامه دو شیوه مقابله متمرکز بر مسئله با هشت جمله و مقابله متمرکز بر هیجان با ۱۱ جمله را در بر می گیرد. با توجه به کلید پاسخ نامه و مشخص بودن پرسش های هر زیر مقیاس، مجموع نمره های هر آزمودنی در هر یک از این زیر مقیاس ها محاسبه می شود.

همان مقیاس ساخته شده است. در هر مقیاس نمره بالا نشان دهنده شدت باور غیر منطقی است. مجموع نمره های فرد در پرسش های هر خرده مقیاس جمع می شود و مجموع همه خرده مقیاس ها یا نمره کل باورهای غیر منطقی به دست می آید. جونز (۱۹۶۹) پایایی آزمون به روش باز آزمایی را ۰/۹۲ و پایایی هر یک از خرده مقیاس های ده گانه آن را از ۰/۶۶ تا ۰/۸۰ گزارش نمود. در ایران نیز، تقی پور (۱۳۷۳)، به نقل از ذوالفقاری مطلق، (۱۳۷۷) ضریب پایایی آزمون را بر روی نمونه ۱۰۶ نفری از دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۱ گزارش کرد. تحلیل داده ها به کمک آزمون های آماری t و فوخی دو انجام شد.

یافته ها

فراوانی مربوط به نوع منبع کنترل در دو گروه زنان روسپی و عادی و هم چنین، میانگین و انحراف معیار نمره های دو گروه در متغیرهای شیوه های مقابله و باورهای غیر منطقی در جدول های ۱ و ۳ آورده شده است.

یکی از هدف های پژوهش، بررسی ارتباط میان منبع کنترل و روسپیگری بوده است. بر پایه یافته های به دست آمده در این مورد فاصله بین فراوانی های مشاهده شده و فراوانی های مورد انتظار (اعداد داخل پرانتز) بسیار ناچیز است و χ^2 محاسبه شده رابطه معنی داری میان منبع کنترل و روسپیگری نشان نداد. از این رو فرضیه اول پژوهش رد شد. فراوانی مورد انتظار و مشاهده شده در زنان روسپی در منبع کنترل بیرونی به ترتیب ۹/۵ و ۱۰ و در منبع کنترل درونی ۲۰/۵ و ۲۰ و در زنان عادی در منبع کنترل بیرونی ۹/۵ و ۹ و در منبع کنترل درونی ۲۰/۵ و ۲۱ به دست آمد.

شیوه مقابله ای افراد، به کمک پرسش نامه پاسخ های مقابله ای (موس و بیلینگر، ۱۹۸۱، به نقل از پور شهباز، ۱۳۷۲) ارزیابی شد. این مقیاس دارای ۱۹ پرسش می باشد. در هنگام تکمیل این پرسش نامه از پاسخ دهندگان خواسته می شود که یک بحران یا رویداد پراسترسی را که به تازگی پشت سر گذاشته اند در نظر آورند و با توجه به این که چگونه رویداد را پشت سر گذاشته اند به پرسش ها پاسخ دهند. گزینه های مربوط به هر ماده آزمون بر پایه درجه بندی لیکرت از صفر (هرگز) تا سه (همیشه) تنظیم شده است. این پرسش نامه توسط پور شهباز (۱۳۷۲) استفاده و ضریب پایایی با روش دو نیمه سازی ۰/۷۸ گزارش شده است. این پرسش نامه دو شیوه مقابله متمرکز بر مسئله با هشت جمله و مقابله متمرکز بر هیجان با ۱۱ جمله را در بر می گیرد. با توجه به کلید پاسخ نامه و مشخص بودن پرسش های هر زیر مقیاس، مجموع نمره های هر آزمودنی در هر یک از این زیر مقیاس ها محاسبه می شود.

باورهای غیر منطقی افراد نمونه با بهره گیری از آزمون باورهای غیر منطقی (جونز، ۱۹۶۹) سنجیده شد این آزمون دارای ده مقیاس می باشد. هر مقیاس در بردارنده ده پرسش است. درجه بندی پرسش ها بر پایه مقیاس پنج درجه ای لیکرت است و آزمودنی میزان موافقت یا مخالفت خود را با توجه به درجات مشخص می کند. برای هر مقیاس کلید مخصوص

جدول ۱- مقایسه میانگین نمرات دو گروه در شیوه های مقابله متمرکز بر هیجان و حل مسأله

شیوه های مقابله	گروه	میانگین	انحراف معیار	نمره *t	سطح معنی داری
متمرکز بر هیجان	زنان روسپی	۱۸/۱۶	۳/۱۳	۲/۹۳	۰/۰۵
	زنان عادی	۱۵/۷۳	۳/۲۹		
متمرکز بر مسأله	زنان روسپی	۱۸/۶۰	۴/۵۲	۰/۳۵	N.S.
	زنان عادی	۱۸/۲۰	۴/۲۹		

* df=۵۸

جدول ۲- مقایسه میانگین نمره‌های دو گروه روسپی (n=۳۰) و عادی (n=۳۰) در خرده‌مقیاس‌های پرسش‌نامه باورهای غیرمنطقی

نام خرده‌مقیاس	گروه‌ها	میانگین	انحراف معیار	نمره t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
P	روسپی	۲۷/۳۷	۳/۶۶	-۰/۴۸	۵۸	N.S.
	عادی	۲۷/۸۳	۳/۸۲			
AO	روسپی	۳۴/۱۶	۴/۷۸	۲/۲۵	۵۸	۰/۰۵
	عادی	۳۱/۳۳	۴/۹۵			
HC	روسپی	۳۳/۴۶	۴/۸۳	۳/۷۳	۵۸	۰/۰۰۱
	عادی	۲۹/۴۶	۳/۳۵			
D	روسپی	۳۰/۱۰	۴/۷۵	-۱/۱۰	۵۸	N.S.
	عادی	۳۱/۴۳	۴/۶۵			
FR	روسپی	۲۷/۳۰	۳/۷۰۶	۰/۷	۵۸	N.S.
	عادی	۲۷/۲۳	۳/۶۳			
EI	روسپی	۲۶/۰۳	۶/۰۰۹	۱/۲۰	۵۸	N.S.
	عادی	۲۴/۳۶	۴/۶۵۰			
PA	روسپی	۲۵/۵۶۶	۳/۶۹	۰/۳۱	۵۸	N.S.
	عادی	۲۵/۲۳۳	۴/۶۸			
DA	روسپی	۲۸/۸۰	۴/۹۷	۱/۳۶	۵۸	N.S.
	عادی	۲۷/۱۳	۴/۴۸			
HSE	روسپی	۳۰/۵۰	۴/۰۱	-۰/۵۴	۵۸	N.S.
	عادی	۳۱/۱۰	۴/۶۳			
BP	روسپی	۳۰/۵۰	۴/۵۵	-۰/۰۹	۵۸	N.S.
	عادی	۳۰/۶۰	۴/۳۸			

P= perfectionism; AO= anxious over concern; HC= helplessness for change; D= dependency; FR= frustration reactive; EI= emotional irresponsibility; PA= problems avoidance; DA= demand for approval; HSE= high self expectation; BP= blame proneness

نمرات زنان روسپی در باورهای غیرمنطقی ۲۹۴/۲ (انحراف معیار ۱۹/۵۰) و در زنان عادی ۲۸۴/۶ (انحراف معیار ۲۱/۶۳) بود. افزون بر مقایسه میانگین نمره‌های کلی هر دو گروه در این مقیاس، مقایسه میانگین نمره‌های افراد دو گروه در خرده‌مقیاس‌های آزمون نیز بین دو گروه در خرده‌مقیاس‌های نگرانی بیش از اندازه توأم با اضطراب^۱ (AO) ($p < ۰/۰۵$) و در ماندگی نسبت به تغییر^۲ (HC) ($p < ۰/۰۰۱$) تفاوت معنی‌داری را نشان داد (جدول ۲).

بررسی فرضیه دیگر پژوهش در مورد انواع شیوه‌های مقابله (جدول ۱) به کمک آزمون آماری انجام شد؛ که تفاوت میانگین نمره‌های آزمودنی‌ها در مقیاس شیوه‌های مقابله‌ای متمرکز بر هیجان را معنی‌دار نشان داد ($p < ۰/۰۵$)، ($t = ۲/۹۳$)، ولی تفاوت نمره‌های آزمودنی‌های دو گروه در شیوه مقابله متمرکز بر مسأله از نظر آماری معنی‌دار نبود. بررسی فرضیه آخر پژوهش در زمینه باورهای غیرمنطقی نیز به کمک آزمون آماری تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمرات دو گروه در باورهای غیرمنطقی نشان نداد. میانگین

1- anxious over concern
2- helplessness for change

بحث

نمونه گیری شده بود، در حالی که جامعه پژوهش این بررسی را زنان زندانی تشکیل می دادند.

شیوه های مقابله متغیر دیگری بود که ارتباط آن با رفتار روسپیگری در این پژوهش بررسی گردید. در شیوه مقابله متمرکز بر هیجان تفاوت معنی دار میان دو گروه دیده شد. به نظر می رسد که افراد روسپی برای مقابله با استرس بیشتر به شیوه هایی روی آورده اند که وضعیت عاطفی و هیجانی آنان را تغییر دهد (محسنی، ۱۳۷۷). با این حال، افتخاری و افسری (۱۳۷۱) و منظرپور (۱۳۷۷) رابطه معنی داری میان بزهکاری و مقابله متمرکز بر هیجان گزارش نکردند.

بین دو گروه روسپی و عادی در به کارگیری شیوه مقابله متمرکز بر حل مسأله تفاوت معنی دار به دست نیامد. میترا گدازنده (۱۳۷۸)، منظرپور (۱۳۷۷) و محسنی (۱۳۷۷) نیز در بررسی های خود همین یافته ها را گزارش کرده اند. این یافته پژوهش نیز با نظریه لازاروس و کوهن (۱۹۶۸) هم سو نیست. آنان باور داشتند فردی که شیوه مقابله حل مسأله را بر می گزیند پاسخ های سازگارانه نشان می دهد و فشارهای روانی کمتری را تجربه می کند. اما مقابله ناسازگارانه و متکی بر هیجان و برون ریزی هیجانی، نگرانی های فرد را افزایش می دهد و بروز رفتارهای ناسازگارانه را در پی دارد.

این بررسی نشان داد که بین دو گروه در زمینه باورهای غیرمنطقی تفاوت معنی دار وجود ندارد. اما مقایسه نمره های زیرمقیاس های پرسش نامه باورهای غیرمنطقی نشان داد که افراد دو گروه در درماندگی در برابر تغییر و نگرانی توأم با اضطراب تفاوت معنی دار داشته و شدت باورهای غیرمنطقی در دو زیرمقیاس یادشده در زنان روسپی بیشتر از گروه عادی است. در سازبینی بررسی های انجام شده، پژوهش های انگشت شماری به بررسی رابطه این متغیر (باورهای غیرمنطقی) با رفتار بزهکارانه پرداخته اند. فارلی و همکاران (۱۹۹۸)، به نقل از کامکار، جباریان و فتاحی، (۱۳۸۱) در بررسی زنان روسپی در پنج کشور ایالات متحده آمریکا، آفریقای جنوبی، تایلند، ترکیه و زامبیا، دریافتند که نزدیک به ۶۷٪ از افراد روسپی مورد بررسی مبتلا به PTSD بودند و از آنجا که درماندگی در برابر تغییر و نگرانی توأم با اضطراب در افراد مبتلا به PTSD نیز دیده می شود می توان دریافت که هر دو بررسی بر

هدف این پژوهش، مقایسه منبع کنترل، شیوه های مقابله و باورهای غیرمنطقی در زنان روسپی و عادی بوده است. یافته های مربوط به پرسش نامه منبع کنترل بین دو گروه روسپی و عادی در این زمینه تفاوت معنی دار نشان نداد. پژوهش های دراس گودت^۱ و همکاران (۱۹۷۴)، به نقل از هالین، (۱۹۹۶) و گرو^۲ و گلدنبرگ^۳ (۱۹۷۶)، به نقل از همانجا) نیز یافته های مشابهی را گزارش نمودند. آنان دریافتند که بین افراد بزهکار و غیربزهکار در نوع منبع کنترل رابطه ای وجود ندارد و نمی توان در افراد بزهکار وجود نوع منبع کنترل خاصی (بیرونی / درونی) را شناسایی نمود که با بزه در ارتباط باشد. اما بک و اولسن دیکک، کامچی^۴ و سایر^۵ (۱۹۸۰)، لفسکورت^۶ و لادویک^۷ (۱۹۶۵)، به نقل از هالین، (۱۹۹۶) و هم چنین بهبودی (۱۳۷۸) و منظرپور (۱۳۷۷) یافته متفاوتی را گزارش نمودند. این پژوهشگران دریافتند که بین بزهکاری و نوع منبع کنترل رابطه معنی دار وجود دارد. در بررسی های آنان شمار افرادی که منبع کنترل بیرونی داشتند به طور معنی دار در گروه بزهکار بیشتر از گروه غیر بزهکار بود.

تفاوت در یافته های به دست آمده از این پژوهش با پژوهش های پیشین را می توان بر پایه مواردی که در زیر به آنها اشاره شده تبیین نمود. ۱- تعریف منبع کنترل و چگونگی اندازه گیری آن در پژوهش های یاد شده متفاوت بوده است. ۲- منبع کنترل در افراد بزهکار ممکن است تحت تأثیر مدت زمان حبس قرار گیرد. افرادی که مدت بیشتری را در زندان سپری می کنند ممکن است بیش از افرادی که مدت کوتاهی در زندان بوده اند منبع کنترل بیرونی داشته باشند (هالین، ۱۹۹۶). در پژوهش های یادشده، هم چنین در بررسی حاضر، مدت زمان حبس سنجیده نشده است. ۳- تفاوت ابزار سنجش منبع کنترل ممکن است در تعیین نتایج مؤثر باشد. در بررسی های بهبودی (۱۳۷۸) و منظرپور (۱۳۷۷) که تعاریف یکسانی از منبع کنترل با پژوهش حاضر دارند، آزمون منبع کنترل نوویکی - استریکلند (بهبودی، ۱۳۷۸) به کار برده شد. در حالی که ابزار به کار گرفته شده در بررسی حاضر مقیاس کنترل راتر (۱۹۶۶)، به نقل از صبوری مقدم، (۱۳۷۲) بود. ۴- مکان و زمان اجرای پژوهش نیز در نتایج پژوهش ها مؤثر هستند. در پژوهش های پیشین از سایر مراکز نگهداری مجرمین از جمله مراکز زیر پوشش سازمان بهزیستی

منابع

- افتخاری، صدیقه؛ افسری، معصومه (۱۳۷۱). *بررسی بین هیجان خواهی و بزهکاری*. پایان‌نامه کارشناسی روانشناسی. دانشگاه علامه طباطبائی.
- بهبودی، مسعود (۱۳۷۸). *مقایسه سبک اسناد علی زنان ویژه بازداشت شده با زنان عادی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی. دانشگاه علامه طباطبائی.
- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۷۳). *بررسی مفاهیم منبع کنترل، عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دو پسران دانش آموز سال سوم*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی. دانشگاه علامه طباطبائی.
- پاول، ت. جی؛ وائرت، سن. جی. (۱۳۷۷). *فشار روانی، اضطراب و راه‌های مقابله با آن*. ترجمه عباس بخشی یور رودسری و حسن صبوری مقدم. مشهد به نشر.
- پورشهباز، عباس (۱۳۷۲). *بررسی رابطه بین میزان استرس رویدادهای زندگی و تیپ شخصیتی بیماران مبتلا به سرطان خون*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی. انستیتو روانپزشکی تهران.
- ذوالفقاری مطلق، مصطفی (۱۳۷۷). *بررسی اثر بخشی درمان منطقی هیجانی بر افسردگی و روابط بین فردی تا متعادل ناشی از تعارض زناشویی (مطالعه تک موردی)*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی. انستیتو روانپزشکی تهران.
- صبوری مقدم، حسن (۱۳۷۲). *بررسی رابطه میان کانون کنترل و امکان کنترل با عملکرد افراد تحت استرس*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی. انستیتو روانپزشکی تهران.
- محسنی، لطف‌ا... (۱۳۷۷). *بررسی سبک‌های کنار آمدن با فشار روانی در زندانیان دادگاه‌های عمومی زندان ورامین*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی شخصیت. دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج.
- منظری‌پور، محمدحسین (۱۳۷۷). *بررسی ارتباط بین منبع کنترل و شیوه‌های رویارویی در نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- میرا گدازنده، زهرا (۱۳۷۸). *مقایسه بین میزان هیجان خواهی مجرمین با تعداد موارد محکومیت و نوع جرم*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- کامکار، مهدیس؛ جباریان، بتول؛ فلاحی، مجتبی (۱۳۸۱). *روسیگری و بی‌میلانی جنسی*. خلاصه مقالات اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی: ایران. تهران. انجمن جامعه‌شناسی ایران.
- Baron, R. O. (1991). *Social psychology* (6th. ed.). Boston: Allyn and Baron.
- Erehm, S. S., & Kassion, S. M. (1990). *Social psychology* (3rd. ed.). London: Polity Press.
- Farley, M., & Barken, H. (1998). Prostitution, violence and posttraumatic stress disorder. *Journal of Women & Health*, 27, 37-49.
- Feldman, P. (1998). *The psychology of crime*. Cambridge: Cambridge University Press.

وجود این دو باور غیرمنطقی در زنان بزهکار روسپی دست یافته‌اند. از سوی دیگر بالاتر بودن میانگین نمره‌های دو خرده‌مقیاس درماندگی در برابر تغییر و نگرانی توأم با اضطراب در زنان روسپی نسبت به زنان عادی نشان می‌دهد که بین این دو باور غیرمنطقی و رفتار بزهکارانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.

در مجموع بر پایه یافته‌های به‌دست آمده از بررسی حاضر می‌توان گفت که زنان روسپی بیش از زنان عادی در برخورد با رویدادها و مشکلات زندگی به‌دست کاری هیجانی و شیوه‌های مقابله‌ای متمرکز بر هیجان می‌پردازند و در برابر تغییر، درماندگی بیشتری احساس می‌کنند و میزان نگرانی توأم با اضطراب در آنان بالاتر است.

گروه زنان روسپی محدود به زنانی بود که به‌علت ارتکاب اعمال خلاف عفت عمومی محکوم به حبس شده بودند و در زندان به‌سر می‌بردند. بنابراین یافته‌های پژوهش قابل تعمیم به مردانی که به‌علت ارتکاب به اعمال خلاف عفت عمومی دستگیر شده بودند و یا زنانی که به دلایل منکراتی در سایر سازمان‌ها نگهداری می‌شدند نیست.

در این پژوهش، به‌دلیل وجود محدودیت‌های مختلف مکانی و زمانی، امکان برقراری ارتباط مؤثر با زنان روسپی به‌طور رضایت‌بخش وجود نداشت. حجم کم نمونه مورد بررسی نیز از محدودیت‌های پژوهش بود. هم‌چنین شمار اندک بررسی‌های انجام شده در زمینه زنان روسپی پیرامون متغیرهای منبع کنترل، شیوه‌های مقابله و باورهای غیرمنطقی پژوهشگر را در زمینه بررسی ادبیات پژوهش و مقایسه با یافته‌های بررسی حاضر با محدودیت روبه‌رو نمود. پیشنهاد می‌شود در بررسی‌های آینده برای افزایش تعمیم‌پذیری یافته‌ها، پژوهش با نمونه بزرگ‌تری انجام شود.

سپاسگزاری

از جناب آقای الوندی ریاست محترم سازمان امور آموزشی و پژوهشی زندان‌ها به‌لحاظ همکاری در صدور مجوز پژوهش و هماهنگی با واحدهای تابعه مورد بررسی، و از کارشناسان محترم کتابخانه و بخش پژوهش انستیتو روانپزشکی تهران به‌دلیل همکاری قدردانی می‌شود.

دریافت مقاله: ۱۳۸۴/۲/۳؛ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۸۵/۹/۷؛

پذیرش مقاله: ۱۳۸۵/۹/۱۴

- Haan, N. (1993). *The Assessment of coping defense and stress*. New York: McGraw Hill.
- Hollin, C. L. (1996). *Psychology and crime: An introduction to criminological psychology* (5th. ed.). London: Routledge.
- Jones, R. G. (1969). A factored measure of Ellis's irrational belief system. *Dissertation Abstracts International*, 29, 4379-4380.
- Kleinke, L. S. (1998). *Coping with life challenges* (2nd. ed.). New York: Brooks/ Cole Publishing Company.
- Lazarus, R. S. (1968). *Psychological stress and coping process*. New York: McGraw Hill.
- Nadon, S. M., Koverola, C., & Schluderman, E. H. (1998). Antecedents to prostitution: Childhood victimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 206-221.
- Potter, K., Martin, J., & Romance, S. (1999). Early developmental experience of female sex workers: A comparative study. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 3, 935-940.

